

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
за освітньою програмою
«Міжнародна економіка»

**НА ТЕМУ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСКОРДОННИХ
РЕГІОНІВ (НА ПРИКЛАДІ ЄВРОРЕГІОНУ «НИЖНІЙ ДУНАЙ»)**

Виконавець:

студентка ФМЕ, гр. 43

Бровченко Анастасія Віталіївна _____
/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н, професор

Козак Юрій Георгійович _____
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність кваліфікаційної роботи. В умовах обмеженості сировинних, ресурсних та фінансових можливостей, що супроводжується кризовими явищами й зниженням рівня життєдіяльності населення, поряд із пошуком внутрішніх джерел інвестування соціально-економічного розвитку постає завдання посилення уваги міжнародної взаємодії не тільки на міждержавному, а й на міжрегіональному рівнях. У цьому контексті важливим сегментом стає подальший розвиток транскордонного співробітництва. Транскордонне співробітництво належить до числа міжнародних економічних процесів, які інтенсивно розвиваються під дією міжнародної економічної інтеграції. У зв'язку з розширенням та поглибленням економічного співробітництва країн – членів ЄС та України прикордонні регіони повинні стати зонами контакту національних господарств, а їх міжнародні проекти – точками росту економіки та соціуму областей. З огляду на це, актуальним є визначення ступеня та перспектив розвитку зовнішньоекономічної діяльності єврорегіону «Нижній Дунай». Вищевикладене обумовлює вибір теми роботи та її актуальність.

Питання розвитку зовнішньоекономічної діяльності транскордонних регіонів розроблювались І.Є. Журбою, Н.А. Мікулою, В.П. Приходьком та ін., транскордонне співробітництво розглядається у двох площинах: як інструмент розвитку прикордонних територій та як чинник реалізації зовнішньоекономічних інтересів. Останнім часом зарубіжними та вітчизняними дослідниками В. Гуцуцем, Р. Рюне, В. Симчерою здійснено всеосяжний аналіз програм міжнародного економічного та соціально-культурного співробітництва на платформі транскордонної співпраці, але постійні зміни макро- та мікросередовища зумовлюють необхідність подальших досліджень у даній сфері.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою дослідження є на основі аналізу стану та перспектив розвитку зовнішньоекономічної діяльності єврорегіону «Нижній Дунай» розробити рекомендації щодо її удосконалення.

Для досягнення поставленої мети були визначені наступні **завдання**:

- дослідити сутність та форми зовнішньоекономічної діяльності транскордонного регіону;
- дослідити економічну інтеграцію як чинник активізації зовнішньоекономічної діяльності регіону;
- узагальнити методи оцінки зовнішньоекономічної діяльності євро регіону;
- надати організаційно-економічну характеристику єврорегіону «Нижній Дунай» як суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності;
- здійснити аналіз чинників впливу на розвиток зовнішньоекономічної діяльності єврорегіону «Нижній Дунай»;
- проаналізувати вплив Угоди про Зону вільної торгівлі на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків між учасниками єврорегіону «Нижній Дунай»;
- розробити організаційні заходи з розвитку зовнішньоекономічної діяльності єврорегіону «Нижній Дунай»;
- запропонувати створення винного кластеру як чинник розвитку зовнішньоекономічних зв'язків євро регіону «Нижній Дунай»

Об'єктом дослідження є стан та перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності транскордонних регіонів та шляхи їх вдосконалення.

Предметом дослідження є теоретичні основи та практичні рішення щодо удосконалення зовнішньоекономічної діяльності євро регіону «Нижній Дунай».

Методи дослідження. Методологічною основою кваліфікаційної роботи є теоретичні положення економічної науки та праці вчених-економістів в галузі зовнішньоекономічної діяльності т транскордонних регіонів. При написанні роботи використано загальнонаукові та спеціальні методи: узагальнення та синтезу, порівняльного, статистичного та економічного аналізу, SWOT-аналіз. Робота здійснена з використанням офісного пакету MS Office - Microsoft Excel.

Інформаційна база дослідження. Для написання роботи проаналізовано монографічна та наукова література, Інтернет-джерела, статистична інформація Державної служби статистики України та міжнародних організацій, звітність євро регіону «Нижній Дунай».

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи опубліковано тези: Бровченко А.В. «ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ЧИННИК АКТИВІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСКОРДОННОГО РЕГІОНУ» // Наукова студентська конференція Факультету міжнародної економіки ОНЕУ «Сучасний стан та перспективи розвитку економіки», Одеса, 13 квітня 2021 р, обсяг 0,3 авт.арк.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (77 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 102 сторінки. Робота містить 16 таблиць, 19 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЗОВНІШНЬО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСКОРДОННОГО РЕГІОНУ» розглядаються теоретичні аспекти зовнішньоекономічної діяльності транскордонних регіонів, визначаються чинники, що впливають на таку діяльність, узагальнено методи оцінки та аналізу зовнішньоекономічної діяльності транскордонних регіонів.

У другому розділі «АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЄВРОРЕГІОНУ «НИЖНІЙ ДУНАЙ» проаналізовано зовнішньоекономічну діяльність євро регіону «Нижній Дунай», у тому числі у розрізі реалізації сумісних проектів, іноземних інвестицій та зовнішньої торгівлі між регіонами країн-учасниць, здійснено аналіз впливу чинників, що сприяють та заважають розвитку різних напрямків зовнішньоекономічної діяльності євро регіону.

У третьому розділі «ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЄВРОРЕГІОНУ «НИЖНІЙ ДУНАЙ» запропоновано напрями вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності євро регіону «Нижній Дунай», зокрема за рахунок організаційних заходів та створення винного кластеру

ВИСНОВКИ

Таким чином, дослідивши стан та перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності транскордонних регіонів можемо дійти наступних висновків:

1. В науковій і практичній сферах ЗЕД регіонів в основному розглядається як сукупність усіх видів обміну між регіонами, включаючи обмін товарами і послугами, результати інтелектуальної діяльності, транспортно-логістичні, фінансові, інформаційні та інші операції. Для всіх регіонів світу в першу чергу зовнішньоекономічна діяльність визначається рівнем розвитку зовнішньої торгівлі, а також міжнародним інвестиційним співробітництвом. До динамічних факторів зовнішньоекономічної діяльності транскордонного регіону належать: організація бюджетного процесу; зовнішньоторговий оборот; інституційний фактор; територіальний брендинг; інвестиційний клімат та інноваційна активність; умови ведення бізнесу в регіоні.

2. Модель зовнішньоекономічної діяльності регіону змінюється в умовах участі в інтеграційних об'єднаннях. Економічна інтеграція змінює структуру зовнішньоекономічної діяльності регіону - в ній виділяються зовнішньоекономічні зв'язки і відносини зі країнами - учасницями інтеграційної співпраці. Сьогодні у зовнішньоекономічній діяльності регіону основний акцент робиться на торговельні операції. Основою формування торгово-економічних відносин і створення сприятливого інвестиційного клімату є розвиток зовнішньоекономічного комплексу і розробка власної зовнішньоекономічної політики і стратегії регіону. Варто зазначити, що програма ЗЕД, програми з розвитку міжнародних відносин, соціально-економічний розвиток регіонів, ґрунтуються на ресурсному і виробничому потенціалі регіонів.

3. Визначення перспектив розвитку та напрямків вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності єврорегіону має на увазі адекватну оцінку її поточного стану, виявлення її основних тенденцій і проблем. Ключові проблеми при оцінці ЗЕД єврорегіону зводяться до двох питань: в якому контексті проводити оцінку зовнішньоекономічної діяльності, і які використовувати для цього показники.

4. Формування Єврорегіону «Нижній Дунай» створило нові можливості для розширення співробітництва у різних галузях між прикордонними регіонами країн, налагодження та укріплення партнерських і дружніх відносин. Члени Єврорегіону активно працюють над реалізацією проектів та залученням коштів міжнародної технічної допомоги, що дозволяє вирішити проблемні питання в таких сферах як охорона здоров'я, туризм, культура та інші. Державна програма розвитку транскордонного співробітництва передбачає майже втричі більше запланованих заходів, у вісім разів більше проектів транскордонного співробітництва та майже на порядок більше фінансування (2173290 тис грн). Як свідчать результати опитування, розвиток транскордонного співробітництва в українсько-румунському транскордонному регіоні найбільша частка опитаних респондентів (28,5%) оцінила розвиток транскордонного співробітництва у 4 бали з 5. Найвищий рівень розвитку транскордонного співробітництва відмічають у сфері туризму (23,81%) та сферах водопостачання та поводження з відходами (19,05%), а найнижчий - у фінансовій і

страховій діяльності (19,23%), добувній промисловості (13,46%) та операціях з нерухомим майном (13,46%).

5. Зовнішньоекономічні зв'язки євро регіону слід розглядати у площині зовнішньоекономічних зв'язків України з країнами, що беруть участь у євро регіонах. Лідером у географічній структурі експорту є євро регіон Карпатський та євро регіон Нижній Дунай (середня вага – 3,94%). Лідерами у географічній структурі імпорту є також євро регіони Карпати та Нижній Дунай. Загальний обсяг експорту послуг Одеського регіону з Молдовою у 2019 році становив 9879,7 тис. дол. США. Імпорт товарів досяг рівня 15563 тис. дол. США та збільшився у порівнянні з 2018 роком на 8,6%. Сальдо зовнішньої торгівлі товарами позитивне: експорт товарів перевищує імпорт на 83234 тис дол. США У 2019 році у порівнянні з 2012 експорт товарів збільшився на 39,5 %, імпорт – зменшився на 56.5%. Загальний обсяг експорту послуг Одеського регіону з Молдовою році становив 19180 тис. дол. США. Імпорт товарів досяг рівня 957,8 тис. дол. Сальдо зовнішньої торгівлі товарами позитивне. У 2019 році у порівнянні з 2013 експорт товарів зменшився на 1,5 %. За даними обласного управління статистики обсяг експорту товарів Одеської області до Румунії у 2019 році майже у сім разів перевищував експорт послуг. Загальний обсяг експорту зменшився у 2019 році у порівнянні із 2018 роком на 691,5 тис. дол. США та становив 15649,6 тис. дол. США. Що стосується імпорту Одеської області з Румунії, він має тенденцію до зниження та у 2019 році у порівнянні із 2018 роком зменшився на 156586,1 тис дол. США та становив 25119,4 тис. дол. США.

6. SWOT-аналіз дав змогу зробити висновок про великий потенціал євро регіону, що обумовлен географічним положенням, транспортною інфраструктурою, інтелектуальним потенціалом, наявністю розвинутої аграрної сфери. Однак, без розробки подальшої стратегії стабільного та збалансованого розвитку, яка має враховувати економічний та соціально-екологічний аспект, а також, ресурси євро регіону «Нижній Дунай» будуть використовуватися неефективно.

7. Євро регіон «Нижній Дунай» має особливе значення у системі транснаціонального співробітництва України. Однак реалізація цього потенціалу характеризується низкою проблемних питань на національному та міжнародному рівнях. Дунайською стратегією визначаються масштабні завдання в сфері судноплавства, серед яких – усунення вузьких місць на річці з метою досягнення ефективного перевезення вантажів та розвиток ефективних терміналів у дунайських портах для зв'язку внутрішніх водних шляхів із залізничним і автомобільним транспортом. Вирішенню проблем, пов'язаних з використанням потенціалу дунайського коридору та досягненню синергетичного ефекту у сфері судноплавства сприятимуть міждержавні та регіональні проекти.

8. Забезпечення ефективного функціонування виноробного господарства можливе за рахунок створення регіонального виноробного кластера. Кластерна модель має значний потенціал в виноробній галузі, оскільки галузь є стратегічною для держави. Суть виноробного кластера полягає в об'єднанні зусиль споріднених підприємств, фінансових, дослідницьких, навчальних, торгових структур та державних установ для забезпечення виробництва і реалізації виноробної продукції, яка відповідає світовим стандартам. При цьому, учасники кластерного

об'єднання зберігають економічну самостійність, отримуючи при цьому додаткові переваги від координації дій, спрямованих на підвищення ефективності кожного підприємства учасника кластера. В цілому регіональний винний кластер може грати ключову роль в створенні сприятливих умов ведення бізнесу, сприятимуть активності господарюючих суб'єктів, дозволяючи адаптуватися до мінливих умов зовнішнього середовища, і підвищенню ефективності та конкурентоспроможності єврорегіону. Кластерна організація дозволить організувати різні типи знань, що в свою чергу, забезпечує ефективне просування товару кластера на світовий ринок. У єврорегіоні є всі складові елементи для створення потужного винного кластеру. Крім того ми вважаємо, що в цей кластер можна ввести ще один елемент як туризм.

АНОТАЦІЯ

Бровченко А.В., Стан та перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності транскордонних регіонів (на прикладі єврорегіону «Нижній Дунай»)

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародна економіка». - Одеський національний економічний університет. - Одеса, 2021 р.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є стан та перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності транскордонних регіонів та шляхи їх вдосконалення.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти зовнішньоекономічної діяльності транскордонних регіонів, визначаються чинники, що впливають на таку діяльність, узагальнено методи оцінки та аналізу зовнішньоекономічної діяльності транскордонних регіонів.

Проаналізовано зовнішньоекономічну діяльність єврорегіону «Нижній Дунай», у тому числі у розрізі реалізації сумісних проектів, іноземних інвестицій та зовнішньої торгівлі між регіонами країн-учасниць, здійснено аналіз впливу чинників, що сприяють та заважають розвитку різних напрямків зовнішньоекономічної діяльності єврорегіону.

Запропоновано напрями вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності єврорегіону «Нижній Дунай», зокрема за рахунок організаційних заходів та створення винного кластеру.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, транскордонне співробітництво, транскордонний регіон, євро регіон «Нижній Дунай», винний кластер.

ANNOTATION

Brovchenko A.V., Status and prospects of development of foreign economic activity of cross-border regions (on the example of the Euroregion "Lower Danube")

Qualifying work for a bachelor's degree in specialty 292 "International Economic Relations" in the educational program "International Economics". - Odessa National Economic University. - Odessa, 2021

The bachelor's thesis consists of three sections. The object of the study is the state and prospects of development of foreign economic activity of cross-border regions and ways to improve them.

The theoretical aspects of foreign economic activity of cross - border regions are considered in the work, the factors influencing such activity are determined, the methods of estimation and analysis of foreign economic activity of cross - border regions are generalized.

The foreign economic activity of the Euroregion «Lower Danube» is analyzed, including in terms of joint projects, foreign investment and foreign trade between the regions of the participating countries, the analysis of the factors contributing to and hindering the development of various areas of foreign economic activity of the Euroregion.

The directions of improvement of foreign economic activity of the Euroregion "Lower Danube" are offered, in particular at the expense of organizational measures and creation of a wine cluster.

Key words: foreign economic activity, cross-border cooperation, cross-border region, Euroregion "Lower Danube", wine cluster.